

מילואים הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קודם

שמותר לומר לנכרי לטלטלם ולהיחם היכן שירצה.
24) אמנם, דבר שאסור אף בהנאה כגון חמץ בפסח (והוא הדין בענינו כדלעיל (סי' ד)), מבואר בדבריו לעיל (סי' תמד ס"ק כא) שאף שהוא עומד לכלבים אסור לטלטלו, משום שאסור ליתנו לכלבים (וראה מה שכתבנו בשערי צדק לעיל (סי' שכה ס"ק א)), אכן, בשערי צדק לעיל (סי' תמח ס"ק עה) הביא מהלוקת האם מותר ליתן איסורי הנאה (חוץ מחמץ) לכלב של הפקר.

[משניב סי' ז]

שוב אנו נקנה קמחא קטן יום טוב²⁵⁾.

25) ולא דוקא כשעשה הנכרי מלאכה לישראל מעצמו, אלא אפילו עבר הישראל וצוה לנכרי לעשות מלאכה עבורו בשבת, כתב השו"ע לעיל (סי' שז ס"ב) שמותר לו ליהנות ממנה במוצאי שבת לאחר שיעבור שיעור בכדי שיעשו.

[ביה"ד ד"ה חרון]

שינתה קיום טוב כמו סכא אסור²⁶⁾, וכתו שקבלה בסימן דעו גפי נר²⁷⁾.

26) והוא הדין בנכרי שקצץ לו ישראל דמים כדי שיתפור לו בגד, ובערב שבת סמוך לחשיכה אמר לו הישראל מודע לא נגמרת לתפור לי את הבגד, והשיב לו הנכרי אעשה ואת למעך בשבת, שכתב לעיל (שם ס"ק כז) שאסור ללבושו בשבת ביוק שהנכרי עושהו כדי שיהנה הישראל בשבת, וכמו בהדלקת נר.

27) והמג"א (סי' א) כתב, שיתכן שדוקא בהדלקת נר אסור אפילו בקצץ, שבוין שאי אפשר ליהנות ממנו אלא בשבת, דאי כונת הנכרי שיהנה ממנו הישראל בשבת, מה שאין כן כשהביא הנכרי מים מאכל לישראל שהנאתם אף לאחר השבת, יתכן שאין כונת הנכרי כדי שיהנה הישראל ממלאכתו בשבת, ואינו עושה אלא אדעתא דנפשיה כדי להשלים מלאכתו, ומשאר בצי"ע.

22) והוא הדין מי שבירך על דבר מאכל, ונתעורר לו איזה חשש איסור במאכל או אפילו חומרא שיש לה על כל פנים מקור, כתב בשו"ת שבט הלוי (היד סי' ב וז"ה סי' כד אות א) כשם השדי חמד, שאינו הייב מחמת איסור ברכה לבטלה, לאכול ולהכניס עצמו לחשש איסור בקום ועשה, אלא צריך הוא לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רו ס"ו).

אכן, לענין מי שבירך על פת קודם הבדלה, כתב הרמ"א לעיל (סי' רעא ס"ה) ובמשניב שם (סי' כו) שיאכל מהפת כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, אף שאסור לאכול קודם הבדלה כמבואר לעיל (סי' רצט ס"א). ובטעם הדבר כתב בשו"ת שבט הלוי (שם), שמשום איסור ברכה לבטלה עשאוהו על כל פנים לענין פרוסת המוציא כמו שהתחיל לאכול מבעוד יום, שמותר לו להמשיך באכילתו אף משחשיכה.

לגבי חולה שאין בו סכנה שצריך לאכול מאכל מוקצה, הסתפק בשו"ת רעיקא (מהדו"ק סי' ה) האם מוקצה נחשב כמאכל איסור ואסור להתרפאות על ידי אכילתו, שאף לשיטתו בשו"ע לעיל (סי' שכה ס"ז) שהותרו כל השבותים לחולה שאין בו סכנה (וראה בפתחי תשובה (ויד סי' קנה ס"ק ח) שספיקו הוא לכל השיטות שם חוץ משיטת הר"ן). מימ היו מבואר ברמ"א (ויד שם ס"ג) שאסור להתרפאות על ידי אכילת איסורי הנאה אף שאינם אסורים אלא מדרבנן, או שמא אין המוקצה נחשב אלא למאכל היתר, אלא שאסור לאוכלו משום חילול שבת הרבנן, ואיסור זה הותר לחולה שאין בו סכנה כמ"ל, ומדברי המשניב לעיל (סי' שכה ס"ק נח) משמע שמותר, וכן צידד החזו"א (אריח סי' מד ס"ק ה), וכתב הפתחי תשובה (ויד שם ס"ק ח) שכן היא מסקנת הרעיקא הל"ל.

[משניב סי' ו]

דמקצה הוא, וכנ"ל²⁸⁾ וכו', לאו דעשה להשליכה לכלבים²⁹⁾.

28) ומימ כל זמן שהמוקצה ביד הנכרי, כתב לעיל (סי' שז ס"ק עח)

הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קלו

סי' לז) שכין שכן היא עיקר גדילתם, משום כך התולשם הרי הוא עוקר דבר מגידולו והייב משום קוצר (וראה מה שכתבנו במשניב לעיל (סי' שכא ס"ק מז)).

[ביה"ד ד"ה ויש]

הינו נמי דאם יסנה גרין שקא יאמר³⁰⁾.

30) ומימ אין לאסור מטעם זה אף ביום טוב שמי כר"ת, וביאר הדבר כתב השפת אמת (ביצה כד, ב ד"ה בתו"ס) שלמרות שיעקר סיבת התקנה אף לרשיי היא כדי שלא יאמר הישראל לנכרי לעשות מלאכה בשבילי ביום טוב, מימ מדר התקנה לא היה אלא שלא יהנה הישראל ממלאכת יום טוב, ונתנו חכמים גבול לתקנתם שככל מקום שאינו נהנה ממלאכת יום טוב התייר, אף אם יש לחוש שמא יאמר לנכרי לעשות מלאכה בשבילה.

וביאר נוסף כתב השו"ע הרב (סי' בהגה"ה), שבכך שאסרו לו ליהנות מהמלאכה ביום טוב ראשון, יהיה לו היכר וסימן שלא לומר לנכרי לעשות לו מלאכה ביום טוב פעם אחרת.

הדוחן בשבילו, שלמארח עצמו אסור אף שלא הובא בשבילו (כדעת הסמ"ק (הובא בשערי צדק סי' יט) שאף לשיטת ר"ת אסור לאחרים שלא הובא בשבילם), אלא שלצורך אורחיו התייר (כדעת הרא"ש (הובא בשערי צדק סי' יז) שלשיטת ר"ת מותר לאחרים).

[משניב סי' יג]

אף לאתו יענאל פעצמו שהתבא בשבילו³¹⁾.

31) שכין שקצץ עצמו אין זה נחשב כמו שעושה הנכרי לצורך ישראל אלא לצורך עצמו כדי להריות, אלא שאין לסמוך על סברא זו אלא בעיקר דעת רש"י שמתיר ביום טוב שני בכל אופן, אבל ביום טוב ראשון אסור ביון שמימ כונת הנכרי בעשייתו היא כדי שיהנה הישראל ביום טוב, וכמבואר בביה"ד לעיל (ד"ה דורוק).

[ביה"ד ד"ה אמ]

ךלא סיקא דלא שייכי קוקר קיין שקס גולים גם על העצים³²⁾.

32) ובטעם הדבר שנחשבים הם למחובר, כתב במשניב לעיל (סי' שלו)

הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קלח

אלא מתחילת היום (אמנם, אם הביאו בתחילת היום, באופן שאם לא נתלה שהנכרי הלך אף בלילה, נצטרך לומר שהביאו מתוך התחום, כתב התוספת שכתב שם (סי' יט ד"ה כתב) בדעת המג"א שפשוט שתולים שהלך בלילה הביאו מחוץ לתחום, ואסור במוצאי

78) ולענין אם יש לשער את היבדו שיעשה מתחילת ליל שבת, או מהבוקר של יום השבת, כתב בביה"ד לעיל (סי' שכה ס"ח ד"ה מותר) בשם המג"א, שכין שאין רגילות לרכב בלילה, יש לתלות שמן הסתם לא הלך הנכרי אלא ביום, ואין צריך לשער 'בכדי שיעשה

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקטו

ביאורים ומוספים

וכן לענין נסיעה באוטובוס במוצאי שבת, כשהנהג הוא ישראל מומר וידוע שיצא מתחנתו הראשונה בשבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' לט) שאסור ליסוע בו עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. והוסיף, שאף על פי שמבואר בפמ"ג (שם), וראה בשו"ת הנ"ל ח"ג סי' לט אות יד מחלוקת בביאור דעת הפמ"ג) שאם המומר עשה את המלאכה עבור הישראל, אסור ליהנות ממנה לעולם, מ"מ בדרך זה למרות שעשה הנהג את המלאכה עבור ישראל, אין איסור ליסוע בו לאחר שיעור בכדי שיעשו, משום שלא אסרו עולמית אלא חפץ שנעשה באיסור בשבת, כגון פת שנאפתה בשבת וכדו', אבל לא חפץ שעשו בו מלאכה בשבת, ולכן מותר הוא לאחר בכדי שיעשו (ובשעת הדחק כשנחוץ מאד לנסוע מיד במוצאי שבת, כתב שם שאולי יש להקל ליסוע מיד עם צאת השבת). וכן דעת הגר"שז' אויערבך (מאור השבת שם). שאף שיש המקילים להתיר מלאכה שעשה מומר בשבת מיד עם צאת השבת, מ"מ אין הדבר פשוט להקל, ועוד, שיש בזה משום ביוז השבת.

ואף על פי שהפמ"ג (שם) לא כתב כן אלא במומר לעבודת בוכבים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם ובח"ג סי' עט אות יד) שהוא הדין במומר לחלל שבת.

והר"ש שוטה וקטן שעשו מלאכה בשבת לצורך ישראל, כתב הביה"ל לעיל (סי' שכה סי' ד"ה א"י) שדיים בכרי ואסור ליהנות ממלאכתם עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, ואם עשו לצורך עצמם מותר ליהנות ממלאכתם אפילו בשבת (אם אין בזה משום מוקצה, כדלהלן בשו"ע סי' ב').

וקטן ששכח לעשות מלאכה שביקש ממנו אביו לעשותה בערב שבת, וכשנוכר בשבת שלא עשה מלאכה זו עשאה בסתר כיון שפחד מאביו, כתב הגר"שז' אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב טו אות ג) שנחשב כמו שעושה מלאכה זו לעצמו, כיון שכל בוונתו היא שאביו לא יכעס עליו, ולכן מותר ליהנות ממלאכה זו בשבת. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (שם סי' יח הע' יד) שכיון שאינו בר דעת נחשב כמו שעושה מלאכה על דעת אביו.

[משנ"ב ס"ק יב]

וה"נ, דלצורך אורחים שהיא מצוה (31) וכו', שגהו פכלל מצות הקנסת אורחים⁽³²⁾.

(31) ולענין ההיתר לפנות אוצר בתחילה בשבת לצורך אורחים, כתב לעיל (סי' שלג ס"ק ט) שפשוט הדבר שהוא הדין שמוותר לצורך סעודת מצוה, וכן כתב השו"ע הרב (סי' א) שלצורך סעודת מצוה מותר, אף בענינו מותר לתת לאחרים לאכול ביום טוב שני אחר בכדי שיעשו.

ודוקא אורחים שמתארחים בביתו או שזימן אורחים שהתארחו בבית חבירו, אבל המזימן את חבירו לסעוד בביתו, כתב הרמ"א לעיל (שם סי' א) שאין זו סעודת מצוה אלא סעודת רשות, אכן, אם מזמינו לכבוד אורחיו, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ט) שאף הוא בכלל המצוה.

(32) וכן כתב השו"ע לעיל (סי' קסח סי' ה) ובמשנ"ב שם (ס"ק כא) לענין מי שזהיר שלא לאכול פת נכרי, ומסיב עמו אורח האוכל פת נכרי והיא יפה ונקיה, שיש לו לבעל הבית לבצוע ולברך על הפת נכרי הנקיה ולהוציא את האורח בברכתו, משום כבודו של האורח (וראה שם ובביה"ל (ד"ה על) פרטי דינים בזה).

[שע"ח צ" ס"ק טז]

ואף דהמקנא אבדקס פלש דברי דברי קמ"א קמ"א⁽³³⁾.

(33) שלא התיר התרומות הדשן (שהוא מקור דברי הרמ"א) לאורחים של מי שהובא הדורון בשבילו, אלא לאורחים של מי שלא הובא המשך במילואים עמוד 65

[משנ"ב ס"ק ח]

דמפה-פפ"שן יום אָחד חל הוא⁽²⁸⁾, דאם יום הראשון קדש, הלא עקשו חל ודי בכדי שיעשו⁽²⁹⁾.

(28) אמנם, לענין דינים שיש ספק אם ניצודו ביום טוב ראשון או ביום טוב שני, כתב לעיל (סי' תצו ס"ק יא) שיש אומרים שהם אסורים ביום טוב שני כדיון ספק מוכן (שו"ע שם סי' א), ואין להתירם משום ספק ספיקא דשמא היום הוא חול, שהרי בזמנינו בקיאים אנו בקביעות החדש וידעונו אנו שהיום השני הוא בודאי חול, אלא שאנו מקיימים מנהג אבותינו שלא היו יודעים מהו התקדש החדש [כיון שקבעוהו על פי הראייה], ומשום כך נחשב מדרבנן יום טוב שני לדאי יום טוב ואין כאן אלא ספק אחד, וכתב שם שיש להחמיר כדעה זו אם לא בהפסד מרובה (וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק כח)).

וביאר השו"ע הרב (סי' ד), שכיון שאיסור מוקצה הוא סייג לאיסורי תורה, לפיכך החמירו בו חכמים בספיקו אף ביום טוב שני כנ"ל, כדי שלא לחלק בינו ליום טוב ראשון, מה שאין כן בענינו שאין האיסור ביום טוב שני משום מוקצה שהרי ודאי ניצודו אהמול, אלא משום איסור הנאה ממלאכת נכרי.

(29) ואף שאסורים הפירות או הדגים בטלטול עד מוצאי שבת בכדי שיעשו (כדלעיל (ס"ק ו)), ואם כן יש לאוסרם כל יום טוב שני משום 'מינו דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי כולי יומא', כתב הריטב"א (עירובין לט, ב ד"ה ההוא) שאין אומרים 'מינו דאיתקצאי' ביום טוב שני, כיון שיום טוב שני הוא יום חול מעיקר הדין, וכן כתב הבעל המאור (ביצה יג, א בדפי הרי"ף ד"ה והא). עוד כתב הריטב"א (שם) בשם התוס' (סוכה י, ב ד"ה עד), שלא אומרים 'מינו דאיתקצאי' אלא כשנאסר בבין השמשות מחמת קרושת היום הבא, אבל בבין השמשות של יום טוב שני אינו נאסר אלא מחמת האיסור של היום שעבר (וראה בהגהות הגרעק"א על השו"ע (סי' א), שלכאורה כיון שנאסר בטלטול ביום טוב שני אף בכדי שיעשו, אם כן יש להחשיבו לנאסר מחמת היום הבא, ונשאר בצי"ע).

[משנ"ב ס"ק ט]

הסביןא ליהו דעקר האסור הוא, דאי שריח לה, שקמא יאמר להצב"ים לעשות⁽³⁰⁾.

(30) ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ז), שמתעם זה כתב לעיל (סי' שיח ס"ק ה) שהחמירו במלאכת נכרי שלא ליהנות ממנה עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, יותר מאשר במלאכת ישראל שנעשתה במויד, שמתרת מיד במוצאי שבת אפילו למי שנעשתה המלאכה עבורו.

וישראל מומר שעשה מלאכה בשבת לצרס, הסתפק הפמ"ג (סי' שכה סי' א"א ס"ק כב, ובסי' רעו משב"ז ס"ק ה) אם רינו כשיראל שעשה מלאכה בשבת, שמוותר לאחרים ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד, או שרינו בכדי שעשה מלאכה בשביל ישראל בשבת, שאסור ליהנות ממנה עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, שהרי הטעם שהקילו בישראל שעשה מלאכה בשבת ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד, הוא משום שאין זה שכיח שישראל יעשה מלאכה בשבת [כמבואר בתוס' חולין טו, א ד"ה מוריג' וטעם זה אינו שייך במומר. וכן הטעם האחר, שלא חששו שיאמר לו לעשות מלאכה בשבת, שהרי דאי לא ישמע לו (וכמבואר במשנ"ב לעיל (סי' שיח ס"ק ה)), אינו שייך במומר. (אמנם, מצד אחר יש לומר שהישראל לא יאמר למומר לעשות מלאכה משום 'לפני עור לא תתן מכשול').

ולמעשה, דעת הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"א סי' יח הע' סו) שנומרו דינו כנכרי, ואסור ליהנות ממלאכתו עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. (וראה קובץ תשובות ח"ב סי' כא שהיקל בזה, וראה בארחות שבת ח"ג פכ"ה הע' כה שנשארו בצי"ע).

מילואים הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קודם

שמונת לומר לנכרי לטלטלם ולהניחם היכן שירצה.
(24) אמנם, דבר שאסור אף בהנאה כגון חמץ כפסח [הוא הדין בענינו כדלעיל (סי' ד)], מכואר בדבריו לעיל (סי' חמד סי' כא) שאף שהוא עומד לכלבים אסור לטלטלו, משום שאסור ליתנו לכלבים [וראה מה שכתבנו בשערי צדק לעיל (סי' שכה סי' א)], אכן, בשערי צדק לעיל (סי' תמח סי' עה) הביא מחלוקת האם מותר ליתן איסורי הנאה [חוץ מחמץ] לכלב של הפקר.

[משיב סי' ז]
שוב אינו נקנה מקלאכת יום טוב⁽²⁵⁾.

(25) ולא דוקא כשעשה הנכרי מלאכה לישראל מעצמו, אלא אפילו עבר הישראל וצוה לנכרי לעשות מלאכה עבורו בשבת, כתב הש"ע לעיל (סי' שו סי' כ) שמוותר לו ליהנות ממנה במוצאי שבת לאחר שיעבור שיעור בכדי שיעשו.

[ביה"ל ד"ה חוץ]

שקנה ביום טוב קמו קבא אסור⁽²⁶⁾, וקמו שקבאר קיימן רצו נבי נר⁽²⁷⁾.
(26) והוא הדין בנכרי שקצץ לו ישראל היום כדי שיתפור לו בגד, וכערב שבת סמוך להשיבה אמר לו הישראל מדוע לא גמרת לתפור לי את הבגד, והשיב לו הנכרי אעשה זאת למענך בשבת, שכתב לעיל (שם סי' כו) שאסור ללבושו בשבת כיון שהנכרי עושהו כדי שיהנה הישראל בשבת, וכמו בהדלקת נר.
(27) המגיא (סי' ג) כתב, שיתכן שדוקא בהדלקת נר אסור אפילו בקצץ, שכיון שאי אפשר ליהנות ממנו אלא בשבת, ודאי כוונת הנכרי שיהנה ממנו הישראל בשבת, מה שאין כן כשהביא הנכרי מיני מאכל לישראל שהנאתם אף לאחר השבת, יתכן שאין כוונת הנכרי כדי שיהנה הישראל ממלאכתו בשבת, ואינו עושה אלא אדעתא דנפשיה כדי להשלים מלאכתו, ומשאר ביצ'.

(22) והוא הדין מי שבירך על דבר מאכל, ותעורר לו איזה חשש איסור במאכל או אפילו חומרא שיש לה על כל פנים מקור, כתב בשו"ת שבט הלוי (חיד סי' ב וחי' סי' כד אות א) בשם הש"ד חמו, שאינו הייב מחמת איסור ברכה לבטלה, לאכול ולהכניס עצמו לחשש איסור בקום ועשה, אלא צריך הוא לומר 'צריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', כמובאר בשו"ע לעיל (סי' רו סי' ה).

אכן, לענין מי שבירך על פת קודם הבדלה, כתב הרמ"א לעיל (סי' רע"א סי' ו) ובמשיב' שם (סי' כו) שאיבד מהפת כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, אף שאסור לאכול קודם הבדלה כמובאר לעיל (סי' רצ"ט סי' א). ובטעם הדבר כתב בשו"ת שבט הלוי (שם), שמשום איסור ברכה לבטלה עשאוהו על כל פנים לענין פרוסת המוציא כמי שהתחיל לאכול מבעוד יום, שמוותר לו להמשיך באכילתו אף משהשיכה.

לגבי חלה שאין בו סכנה צריך לאכול מאכל מוקצה, הסתפק בשו"ת רעקיא (מחודק סי' ה) האם מוקצה נחשב כמאכל איסור האסור להתרפאות על ידי אכילתו, שאף לשיטות בשו"ע לעיל (סי' שכה סי' י) שהותרו כל השבותים לחולה שאין בו סכנה [וראה בפתח תשובה (י"ד סי' קנ"ה סי' ח) שצ"ק הוא לכל השיטות שם חוץ משיטת הר"ן]. מ"מ הרי מבואר ברמ"א (י"ד שם סי' ג) שאסור להתרפאות על ידי אכילת איסורי הנאה אף שאינם אסורים אלא מדרבנן, או שגם אין המוקצה נחשב אלא למאכל היתר, אלא שאסור לאוכלו משום חילול שבת דרבנן, ואיסור זה וותר לחולה שאין בו סכנה כגיל, ומרב"ה המשגיב לעיל (סי' שכה סי' נח) משמע שמוותר, וכן צ"ד החו"א (א"ר סי' מד סי' ד), וכתב הפתח תשובה (י"ד שם סי' ח) שכן הוא מסקנת הרעקיא הנ"ל.

[משיב' סי' ו]
דמקצה הוא, וכן (ל"ה) וכו', לאו דעתה להשיקה לקלבים⁽²⁸⁾.
(28) ומימי כל זמן שהמוקצה ביד הנכרי, כתב לעיל (סי' שו סי' עז)

הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קלו

סי' לה) שכיון שכך היא עיקר גדילתם, משום כך התולשם הרי הוא עוקר דבר מגידולו וחיוב משום קוצר [וראה מה שכתבנו במשיב' לעיל (סי' שכה סי' נו)].

[ביה"ל ד"ה ויש]

הניו נמי דאם יקנה פריין שקא יאמר⁽³⁶⁾.
(36) ומימי אין לאסור מניעם זה אף ביום טוב שני כר"ת, וביאר הדבר כתב השפת אמת (ברצה כה, ב ד"ה בתוס') שלמרות שעיקר סיבת התקנה אף לרש"י היא כדי שלא יאמר הישראל לנכרי לעשות מלאכה בשבילו ביום טוב, מימי גדר התקנה לא היה אלא שלא יהנה הישראל ממלאכת יום טוב, ונתנו חכמים גבול לתקנתם שבכל מקום שאינו נהנה ממלאכת יום טוב התידו, אף אם יש לחוש שמא יאמר לנכרי לעשות מלאכה בשבילו, ומימי טס"ף כתב השו"ע הרב (סי' א בתגו"ה), שבכך שאסרו לו ליהנות מהמלאכה ביום טוב ראשון, יהיה לו היכר וסימן שלא לומר לנכרי לעשות לו מלאכה ביום טוב פעם אחרת.

הדרון בשבילו, שלמארח עצמו אסור אף שלא הובא בשבילו וכדעת הסמ"ק (הובא בשערי צדק סי' יט) שאף לשיטת ר"ת אסור לאחרים שלא הובא בשבילם], אלא שלצורך אורחיו התייר [כדעת הרא"ש (הובא בשערי צדק סי' יד) שלשיטת ר"ת מותר לאחרים].

[משיב' סי' יג]
אף לאוח' ישראל קעצמו שהוכא בשבילו⁽³⁴⁾.

(34) שכיון שקצץ עמו אין זה נחשב כמי שעושה הנכרי לצורך ישראל אלא לצורך עצמו כדי להרחיח, אלא שאין לסמוך על סברא זו אלא בעיוף דעת רש"י שמתיר ביום טוב שני בכל אופן, אבל ביום טוב ראשון אסור כיון שמימי כוונת הנכרי בעשיתו היא כדי שיהנה הישראל ביום טוב, וכמובאר בביה"ל לעיל (ד"ה חרוץ).

[ביה"ל ד"ה אם]
דלא פיקא דלא תשיבי קטק' קוון קהם גדלים גם על קעצוים⁽³⁵⁾.
(35) ובטעם הדבר שנחשבים הם למחוכר, כתב במשיב' לעיל (סי' שלו

הלכות יום טוב סימן תקטו המשך מעמוד קלח

אלא מתחילת היום [אמנם, אם הביאו בתחילת היום, באופן שאם לא נתלה שהנכרי הלך אף כלילה, נצטרך לומר שהביאו מתוך התחום, כתב התוספת שבת שם (סי' יט ד"ה כתב) בדעת המגיא שפשוט שתולים שהלך כלילה הביאו מחוץ לתחום, ואסור במוצאי

(78) ולענין אם יש לשער את ה'נכרי שיעשה מתחילת ליל שבת, או מחוכר של יום השבת, כתב בביה"ל לעיל (סי' שכה סי' ד"ה מותר) בשם המגיא, שכיון שאין רגילות לרכב בלילה, יש לתלות שמן הסתם לא הלך הנכרי אלא ביום, ואין צריך לשער 'נכרי שיעשה

הלכות יום טוב סימן תקטו

(יד) * והן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו, (טו) יאכל בשני ימים של ראשה שנה (טז) או * ביום טוב הפסח לשבת, בין מלפניו בין מאחוריו, אם הובא בראשון, צריך להמתין (יז) עד מוצאי יום טוב ושבת (יח) בכדי שיעשו. (יט) * ולשעור כדי שיעשו הינו (כ) כדי (ו) שילך האיגוד יהודי (כא) למקום שלקט ויגמר המלאכה ויחזור לקאן. * ואם נסתפק לו מהיכן הדיקאן, (כב) שעורן כדי

ה שם בפרק
ו חובות שם ושאר
פוסקים ז מרן שפירק
ב היכה תרשיבא
בתשובה והרב הגדול
עמוד ב

באר היטב

להמתין יום א' ואם היה חובב על סוס ונחה שעה א' צריך להמתין עד שעה א', ואם הפקום בחוק חובה א"צ להמתין יותר מיום אחד שהוא יום השבת

מותר לאכל צפוקם, האין זה כבודם שלא יאכל צפוקם, עמ"א ובחשובת כ"ח סימן גג: (י) שילך, והכל לפי הפעולה, אם היה שניא ונחה יום א' צריך

משנה ברורה

הפ"ז, הכשיר לו דחק גדול וצריך פאכילה(43), (כז) יש לסמוך לגמר צל דעה ראשונה להמיר אף לאיתו ישנאל עצמו שהובא בשבילו ביום ראשון, אחר שעור כדי שיעשה בתחלת ליל שני: (יד) וכן אם הובא ביום טוב שני וכו'. ובזה אין חילוק לגלי עצמו בין הוא לאחרים כיצד שהובא ביום זה, (כח) אכן אם הביא בתחלת הלילה, דאין פקאי לצד היים ובעל צרכיה נצודו ביום ראשון, יש לו דין הביא ביום טוב ראשון, וכן אם הביא תעבורם בתחלת ליל ראשון יש לו דין נצוד מצרכי יום טוב, ואם הביא מתוך התחום שרי: (טו) אכל בשני ימים טובים של ראשה שנה. דלא שיהיה כהו ממה נפשך, דהנחה אחת היא וקיימא אריקמא דמי(44): (טז) או ביום טוב הפסח לשבת וכו'. כגון שנתה יום טוב ביום ערב שבת והדיקאן ביום טוב, או שהיה ביום ראשון והדיקאן בשבת בשני יום טוב: (יז) עד מוצאי יום טוב ושבת. שעור זה צריך להמתין אף אם נלקטי או נצודו מאליהן, דאף דשתי קדשות הן(45), מכל מקום אסור מנה לנה משום (כט) הנחה, דאין יום טוב מבין לשבת ולא עבת מכינה ליום טוב והינו כיוון דביום זה אסור לאכלו, נראה כאלו מבין רק להבריא. וכדלעיל בסימן תקיז ע"פ ה גבי ביצה, אכן בנה במוצאי שבת מרד מר ולא היו צריכין להמתין אחר מוצאי שבת ויום טוב בכדי שיעשו: (יח) בכדי שיעשו. שאם לא נמתין ויאכל מרד (כט) הרי נהנה ממלאכה יום טוב, דאם לא היה מביא לו ביום טוב לא היה יכול להגות מהן בהתורה(46) אלא אם כן היה מביא לו במוצאי שבת, וכן ביום טוב שחל להיות אחר השבת כדי שלא יהנה ממלאכה שבת: (יט) ולשעור כדי שיעשו וכו'. אכל הסעוף קאי המחבר: (כ) כדי שילך, ואם הדיקאן עפ"ם עליו ריביה בסיס, אין צריך להמתין אלא בכדי ריביה לשם(44) [אחרונים]: (כא) למקום שלקט. הינו אם יודע מאיזה מקום לקט, (ל) הן רחוק(45) או קרוב, משעירין בו: (כב) שעורן וכו'. רוצה לומר, (לג) בין להקמא, דהינו אם ספק שמא בתוך התחום או חוץ לתחום, צריך להמתין עד כדי שיביאו מחוץ לתחום, (לד) וכן לקלא, כגון אם ידע לו שפודאי מחוץ

באר הלכה

לערוך [מ"א]: * וכן אם הובא ביום טוב שני. המחבר נקט לשון שהובא, ובאמת הוא הדין אם לקט העפרים או עד ביום טוב שני והביא סוף במוצאי יום טוב, דצריך להמתין בכדי שיעשו, כיון שלקטתו עה ביום טוב בשביל שהאל(43), וכן במבאר להראש שיעשה מקצות, והביא ראיה מפרסין מפרתות שבט בעיר שרב ונאל, שצריך להמתין לערב בכדי שיעשו, וכן מהא דמלשידן ומצא בה זק נקפרי, דגם בלילה אסור לקח עד בכדי שיעשו. ועין בהנ"ה המקל היקא שלא היה בו רק אסור תחומין, דאין להחמיר להצטרף בכדי שיעשה רק אם הביא ביום טוב נופא ולא במוצאי יום טוב (והינו אפילו שלא הישראל להעבריים והיה על פי צפוקם, עין שם): * ביום טוב הפסח לשבת. עין בגוראבתהם וזה לשונו: אפי' על גב דשתי קדשות הן כמו שפ"ב סימן ת סע"ד א, מכל מקום אפילו נשאו או נצודו מאליהן אסור בשני משום הנחה וכו'. ועין במתעצת השקל שפרש הכרי הסגור אבתהם, דקאי על דין שלשון צדוק דקאמר בשבת, ושל זה קמקשה הסגור אבתהם דהא שתי קדשות הן ודי בשבת בכדי שיעשו, ושל זה מרן והמאמר פנה משום הנחה, ופלא, דאמרינן אפאי הצריך אחריו השלחן ערוך כדי שיעשו, דמשה הנחה אין לאסור אלא בשבת גופא [וראייה שעמד בנה גסין מחרתיי רבי צקיא אינו וישבו בדמק, עין שם]. וגם לפי מרשנו, קשיט הסגור אבתהם אין לה שום באור, דהאי הוה אפי' קדשות הן והוא מפרש אותן לשני ימים טובים של גלויות, עין שם, ובאמת אינו דומה כלל, הנתם מותר בשני בכדי שיעשה לבעת המספר, משום הממהלך יום אחד באמת הוא חל וכן גוי דמתין בכדי שיעשה, וכמו שפרש רש"י ולאחריו לא מהני לה מציעה העפרים שיעשה ביום טוב, מה שאין כן הקא דשינוק קדשות ודאיות ולא היה יכול לעשות כל יום השבת, אמרינן אם אהה מתירי בשבת הרי נהנה מפלאכה יום טוב, ולכן אסור כל השבת וגם אחריו עד כדי שיעשה, וכמו שפרשתי במשנה ברורה, וכן מבאר בבית יוסף להראש דמשמע בנה משום דביום טוב הפסח לשבת ליכא משה נפשך, וכן בסב בעלת השבת בהקמא זה הענין וכן הענין גסין הגר"ז טעם זה. ועין בהדושי רבי עקיבא איגר שפ"ב ראה דסגי בכדי שיעשה בשבת מהא דסע"ד ד בשני ימים טובים של ראשה שנה הפסח לשבת דסגי בכדי שיעשה בשבת אף דשבת אינו ראוי לעשה, ולעניות דעתי לא דמי כלל, הנתם עקר הטעם משום דלא אסורין הנחה משני ימים מקדם [וגם לרבונו תם דקביא לה משום שקמא יאמר לעפרים לעשות בשביל זה ביום טוב, לא שיהי משני ימים מקדם, כמו שכתבו המקורשים] והנה ראוי לנו להמיר בליל שבת מרד קדם כדי שיעשה, אלא דאין סביר להחיל יומי במוצאי ראשה שנה לשבת יותר מאילו היה אכל בשני ימים של ראשה שנה כימי טהל דצריך להמתין אחריו במוצאי ראשה שנה בכדי שיעשה, וכמו שכתב הבית יוסף סב"א זו בהקמא לענין אם חל יום טוב של גלויות ביום

שער הצידי

דמישיר ושתי, עין שם, מה שאין כן בעונגו הלא צריך כדי שיעשה כעוד הדין, לעשה המלאכה ביום טוב שהנה ערב שבת, ואם כן כיון שכל זמן השבת אינו ראוי לעשה להשנאל בעצמם, הלא הוציל לו מלאכת העפרים שיעשה בשבילו במוצאי שבת כדי שלא יהנה ממלאכה העפרים. אכל לגיחה דשתי נראה בפשיטת דהפגוראבתהם לא כון כלל להקשות על השלחן ערוך המרי בהביא העפרים בשבילו, אלא דהא לחוסף ענין פקני עצמו, דאפילו נשאו מאליהן אסור, ואף דשתי קדשות הן האם נזה יכול לערב לכל אחר בפני עצמו ולא הוי כיומא אריקמא, וכמו שכתב סימן ת סע"ד א, אפילו הכי אסור מנה לנה משום הנחה, ורצונו להמתין פנה רק דינא רחוקות, ומשני שישלחן ערוך העתק דין זה רק לענין אם הביא העפרים דבר זה בשביל ישראל, אשתינוצין הפגור אבתהם דלענין זה ע"ה גופא אפילו נשאו מאליהן אסור משום הנחה, ומשני שהעתיק לענין תבא, משום דרצה לאשמעינן דהובא בשביל ישראל אסור גם אחר השבת עד כדי שיעשו: * ולשעור כדי שיעשו וכו'. ומשמע מתחמת הפוסקים הלידין דההיון פרבנו תם להחמיר להמתין עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשה, שעורו גם כן כמו שכתב המחבר, וכמבאר להראש בחוקקות לשיטת רבנו תם, דע, ודעת הסו"מ [והובא בבית יוסף] דלאחרים השעור כדי לקשה להור, אמנם בעלת השבת דגוה דאין לחלק בנה, וצריך עינין; ודעת הראש והשני, כדי שייכלו להביא ממין זה הפקום הקרוב המצא סמוך לעיר, והמחבר העתיק דלראש דעת הרשב"א והרי"ן, וכמבאר בבית יוסף, ומכל מקום במוצאי יום טוב שני ואם הביא בראשון אשש דאין צריך להחמיר לאחרים בשעור זה ודי בשעור הראש(45): * ואם נסתפק וכו'. עין

(ט) והעתיק גם כאלה רבה ובהלכה ברורה דין זה על שמו, אבל אינו מוכח מהם שהם תופסין כן לדנא, וגם הגר"ז ומה"אדם לא העתיקו כלל קלא זו, מכל מקום נראה דאם יש לנה עוד קצת ספק אם נלקט היום או מוצרי יום טוב או שפא לא בשביל ישראל, יש לנטף להקל בהש"י: (ס) אחרונים: (סא) מרד אבתהם בשם תוספות ושאר פוסקים, והנה ביום טוב לשבת האסור מרדעון כללי עצמו, כהלא מדאורייתא הוי ליום טוב עצמו, והשבת ליום טוב ראשון הוא דאורייתא בפרות שאין נאכלין סיון כיון שאינם ראוין לשבת ונדעם הרשב"א וירין לעולם הוא מרדעון, פמבאר בסימן תקיג [מ"א], והוא הדין בדינים שאין נאכלין סיון [במדינות ודגמ"ז]. ומבאר אפרים [וכן בגר"ז] קמלק קצת בין דגים לפירות: (סב) הגר"ז, וכן משמע בבית יוסף ובעלת השבת, וקמב עוד, דבכה אין חילוק בין לו בין לאחר, וכשיטת רש"י, ולא אולקין בחר שיטת רבנו תם רק להחמיר ולא להקל, וכן פסק גם הפהרש"ל, עין שם: (ג) בית יוסף בשם רשב"א: (לג) עלת השבת, וכן מרד סע"ד ו דפסק שם קדשת הרי"ף דמה שאמר שמואל יחליטין שמא תרץ לחומה? הינו להחמיר: (לד) פרשה והגר"ז, וכן משמע בהדושי הרשב"א:

הלכות יום טוב סימן תקטו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

דקש"ש לו ד"ס גדול נצרך באג"ק(37).

37) וכן מי שאין לו מותר והביא לו נכרי מותר בליל יום טוב ראשון, כתב הכף החיים (ס"ק יח) שאף זה נחשב לדחוק גדול וצורך אכילה.

[משנ"ב ס"ק טו]

דק"ש אמת היא וקיימא אריקמא דמי(38).

38) כוונתו, ששני ימים של ראש השנה הם בראי קדושים [מה שאין כן שני ימים טובים של גלויות] אבל אין קדושתם אחת, וכמו שכתב לעיל (ס"ק יח) תקא ס"ק לד) לענין הכנה מיום א' של ראש השנה ליום ב', שאסור משום שהם שתי קדושות ואין יום אחד מכין לחבירו וכמו מיום טוב לשבת ולהיפך, כדלהלן (ס"ק טו).

[משנ"ב ס"ק יז]

דאף דשפתי קדושות הן(39).

39) כוונתו, שאף שאין קדושתם שווה, מ"מ אסור להכין משבת ליום טוב הסמוך לה כיון ששניהם בראי קדושים [וראה שעה"צ לעיל (ס"ק יח) תצו ס"ק יח] שיום טוב ושבת הסמוכים זה לזה קדושה אחת הם].

[משנ"ב ס"ק יח]

דאם לא הנה מביא לו פיוס טוב לא הנה יכול לקנות מקו בהקד(40).

40) ומלאכה שאי אפשר לעשותה שוב במוצאי שבת, כגון צילום שנעשה בשבת על ידי נכרי עבור ישראל [ולא שייך לשחזר במדויק את האירוע שצולם], דעת הגר"ש אויערבך (ביצחק יקרא ס"י שכה ס"ו) שאסור ליהנות ממנה לעולם, ונחשב שאינו יכול ליהנות מהמלאכה בהיתר. וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"ב פב"ג הע' עד).

ומלאכה שלולא שנעשתה בשבת על ידי הנכרי היה הרבר נפסד לגמרי, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ג ס"י רצז) שאף על פי שהיה צריך לאוסרו עולמית, שהרי גם אם נמתין במוצאי שבת בכדי שיעשו יש עדיין הנאה ממלאכת הנכרי, וכן קיים החשש שזמא יאמר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת כדי שלא יפסד הדבר, מ"מ לא פלוג רבנן, ואין הדבר אסור אלא עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, שהרי לא מצאנו שאסרו חז"ל עולמית מלאכת שבת, אלא אם כן נעשתה בפרהסיא, כמבואר בשו"ע לעיל (ס"י שכה ס"ד).

ולענין דין 'מעשה שבת' במלאכת ישראל, שכתב השו"ע לעיל (ס"י שיח ס"א) שאם נעשתה במזיד אסור ליהנות ממנה עולמית

ולאחרים מותר במוצאי שבת מיד, ובשוגג מותר גם לו ליהנות במוצאי שבת מיד, כתב בביה"ל שם (ד"ה אחת) שבין שטעם האיסור הוא משום קנס, אם כן באופן שאין הקנס ניכר, כגון שנטע אילן בשבת, שגם לולא הקנס אינו יכול ליהנות ממנו במוצאי שבת, אסור ליהנות ממנו עולמית וחייב לעקור את האילן.

וליהנות מהנכרי עצמו, כגון ליהנות ממלצר נכרי [הוא הדין בישראל] שבה למקומו של הישראל בשבת על ידי שעשה מלאכה בשבת, דעת הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"א ס"י יח ס"ק ג) שיותר הדבר, שלא אסרו חז"ל הנאה של 'מעשה שבת' באדם.

[משנ"ב ס"ק כ]

ואם הניאן עכ"מ על ידו רכיבה פסוס, אין צריך להמתין אלא פקדי רכיבה לשם(41).

41) ואם הביאו הנכרי בשיירה והתעכב משום כך בדוך, כתב הכף החיים (ס"י שכה ס"ק עז) שיש לו להמתין את כל זמן ההבאה.

[משנ"ב ס"ק כא]

הן נחוק(42).

42) ואם היה המקום במרחק ג' ימים וכדו', כתב הכף החיים (ס"ק לט) שאין צריך להמתין אלא את זמן ההליכה שהלך הנכרי בשבת, וכמבואר בשעה"צ להלן (ס"ק סה, וראה מה שכתבנו שם), ובמשנ"ב לעיל (ס"י שכה ס"ק לט).

[ביה"ל ד"ה וק]

פיה שלקישתו הנה פיוס טוב פקביל יקרא(43).

43) וכן המזמין נהג מונית נכרי בערב שבת שיבוא לקחתו במוצאי שבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו ס"י סה) שאסור לטוע עמו עד שיעבור הזמן שלוקח לנהג להגיע מתחנתו, אף שאין הוא נטע בשבת אלא כדי שיהנה הישראל במוצאי שבת [ולא בשבת], ובשעת דחק גדול כתב (ח"ט ס"י לט), שאולי יש להקל [כשאין הנכרי בא מחוץ לתחום].

[ביה"ל ד"ה ושעור]

די בשעורו דקרא"ש(44).

44) ולענין נכרי המייצר חשמל בשבת על ידי הסקת אש וכדו', כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ב ס"י רמז) שאף אם צריך להמתין במוצאי שבת בכדי שיעשו [שמאריך שם בכמה צודים להקל מיד במוצאי שבת], מ"מ אין צריך להמתין עד כדי שיסיק את האש וכדו', כיון שכלתה פעולת האש ונשארה רק טמונה בכח הטבעי אשר שם השם יתברך בקרב חוטי הברזל, ודי שימתין כשיעור שעת ההדלקה שהיא כרגע.

